

ĐẨY MẠNH CẢI CÁCH, HIỆN ĐẠI HÓA HẢI QUAN PHỤC VỤ CHO TẠO THUẬN LỢI THƯƠNG MẠI

1. Introduction:

Trong quá trình chuẩn bị cho đàm phán gia nhập và triển khai thực hiện các cam kết của Việt nam trong WTO, HQVN đã có triển khai thực hiện rất nhiều các biện pháp cải cách, hiện đại hóa công tác quản lý HQ ở các qui mô khác nhau phục vụ cho định hướng tạo thuận lợi cho doanh nghiệp. Đặc biệt sau khi gia nhập WTO, định hướng tạo thuận lợi thương mại lại càng trở nên cấp thiết với việc tham gia vào quá trình đàm phán tạo thuận lợi thương mại tại WTO. Cho đến nay HQVN đã triển khai thực hiện những công việc liên quan như sau:

2. Major TF Initiatives and Projects and its implementation status:

a. Đơn giản hoá thủ tục hải quan

Trong quá trình cải cách, hiện đại hoá, HQVN đã thực hiện nhiều biện pháp đơn giản hoá thủ tục theo Công ước quốc tế về đơn giản hoá và hài hoà thủ tục hải quan (1997) và phiên bản sửa đổi của Công ước này (1/2008), như qui định chủ hàng tự khai, tự tính, tự nộp thuế, kiểm tra sau thông quan, thông tin tình báo, quản lý rủi ro, quy trình thủ tục dành cho hàng hoá chuyên phát nhanh, chuẩn bị áp dụng chế độ hàng hoá tạm quản, áp dụng khai báo điện tử,... Toàn bộ quá trình cải cách, đơn giản hoá thủ tục từ trước đến nay của HQVN được kết tinh thai nghén trong một chương trình tổng thể dưới tên gọi Chương trình Hiện đại hoá thông qua Dự án Hiện đại hoá hải quan (2006-2010). Việc thực hiện thành công Dự án này sẽ là bước ngoặt cho tiến trình đơn giản hoá thủ tục, tạo thuận lợi cho giao lưu thương mại.

b. Hiện đại hóa quản lý hải quan

- Chuyển đổi phương thức quản lý: Luật Hải quan đã tạo cơ sở pháp lý cho việc chuyển đổi căn bản phương pháp quản lý từ quản lý truyền thống sang phương pháp quản lý hiện đại dựa vào kỹ thuật quản lý rủi ro, giúp rút ngắn thời gian thông quan, tạo sự cân bằng giữa yêu cầu tạo thuận lợi và quản lý.

- Thực hiện thông quan điện tử: Hiện nay, ngành Hải quan đang thí điểm thủ tục hải quan điện tử giai đoạn 2. Thông quan điện tử được thực hiện tại một số đơn vị Hải quan tạo nên bước ngoặt mới trong công tác hiện đại hoá hải quan và đã đạt được hiệu quả nhất định.

- Ứng dụng công nghệ thông tin: Hiện nay, ngành Hải quan đang tiếp tục triển khai các đề án ứng dụng công nghệ thông tin như hệ thống tiếp nhận khai hải quan từ xa, hệ thống quản lý loại hình nhập nguyên liệu sản xuất hàng xuất khẩu, nâng cấp hệ thống quản lý thông tin giá tính thuế giai đoạn 2, thực hiện trao đổi thông tin về đối tượng nộp thuế với Tổng cục Thuế, Kho bạc về số thu, tình hình nợ thuế... và tăng cường trang bị máy móc, trang thiết bị tin học cho toàn Ngành.

- Nhằm cải cách và hiện đại hoá toàn diện Hải quan Việt Nam giai đoạn 2006 - 2010, HQVN đã triển khai thực hiện Dự án Hiện đại hoá hải quan nhằm xây dựng mô hình hoạt động hải quan phát triển theo định hướng hải quan hiện đại.

- Thực hiện Dự án ETV2 hợp phần hải quan do EU tài trợ nhằm cải thiện chính sách hải quan và dịch vụ tư vấn pháp lý cũng như tăng cường hiệu quả và hiệu lực hoạt động hải quan với những kết quả cụ thể như: tăng cường năng lực phòng thí nghiệm hải quan; tăng cường an ninh dây chuyền cung ứng và hiệu quả hoạt động; xây dựng và triển khai thực hiện chiến lược một cửa quốc gia dành cho hải quan; nâng cao năng lực điều tra chống buôn lậu của cơ quan hải quan; và tăng cường khả năng thực thi các quyền sở hữu trí tuệ.

- Đã thực hiện Kế hoạch cải cách, phát triển, hiện đại hoá Hải quan giai đoạn 2004-2006 theo Quyết định 810 của Bộ trưởng Bộ tài chính và hiện nay đang triển khai Kế hoạch tiếp theo theo Quyết định 456 cho giai đoạn 2008-2010

- Đã thực hiện xong Dự án Tăng cường năng lực cho đội ngũ giảng viên cao cấp phục vụ tiến trình hiện đại hoá hành chính Hải quan giai đoạn 2004-2007 do JICA tài trợ.

- Thực hiện Dự án thử nghiệm về thông quan hàng chuyên phát nhanh hợp tác giữa Mỹ và Việt Nam trong khuôn khổ APEC giai đoạn 1 và chuẩn bị bước sang giai đoạn hai

- Mở rộng, nâng cấp, tăng cường trang thiết bị và hoàn thiện các Trung tâm Phân tích phân loại hàng hoá trong lĩnh vực hải quan.

- Chuẩn bị thực hiện Đề án triển khai Khuôn khổ các chuẩn mực An ninh và Tạo thuận lợi cho Thương mại toàn cầu, chương trình Xây dựng Năng lực cán bộ của Tổ chức Hải quan Thế giới (chương trình Colombus) để phục vụ cho công tác hiện đại hoá hải quan nói chung trong đó có việc triển khai Khuôn khổ các chuẩn mực An ninh và Tạo thuận lợi cho Thương mại toàn cầu

- Chuẩn bị và đang triển khai thực hiện dự án quản lý rủi ro do JICA tài trợ giai đoạn 9/2007 – 2010 nhằm giúp Hải quan Việt nam triển khai thực hiện có hiệu quả các nguyên lý của quản lý rủi ro vào hoạt động quản lý hải quan theo định hướng hiện đại hoá.

- Chuẩn bị tích cực việc lắp đặt trang thiết bị hiện đại như máy soi công-ten-nơ (cố định, di động), hệ thống camera giám sát,... để nâng cao hiệu quả quản lý hải quan, rút ngắn thời gian kiểm tra kiểm soát.

- Ngành Hải quan đã xây dựng và hoàn thiện lực lượng kiểm tra sau thông quan trong toàn ngành cả về cơ sở pháp lý, hệ thống tổ chức các cấp, qui trình nghiệp vụ và xác lập mối quan hệ phối hợp công tác trong ngoài ngành, bước đầu khẳng định vai trò “hậu kiểm”, rút ngắn đáng kể thời gian thông quan, tạo tiền đề căn bản cho việc thực hiện quản lý hải quan hiện đại

c. Minh bạch hoá chính sách và các quy định của Hải quan

Luật hải quan 2001, Luật Hải quan sửa đổi 2005 và các văn bản hướng dẫn được ban hành, thực hiện đúng theo yêu cầu về minh bạch hoá; nội dung đồng bộ, thống nhất. Các đối tượng liên quan (cộng đồng doanh nghiệp, các cơ quan, tổ chức hữu quan) được mời tham gia đóng góp ý kiến đối với việc xây dựng Luật và các văn bản hướng dẫn. Xây dựng website Hải quan để cập nhật các thông tin liên quan tới chính sách, chế độ và thủ tục Hải quan; Thành lập các tổ giải thích vướng mắc tại các cấp hải quan, ...

d. Tăng cường hợp tác hải quan-hải quan:

chú trọng việc chuẩn bị và ký kết các văn kiện hợp tác song phương với hải quan các nước ở các cấp độ khác nhau để tạo cơ sở pháp lý cho các hoạt động hợp tác nghiệp vụ, xây dựng năng lực, hỗ trợ kỹ thuật và tăng cường trang thiết bị cho công tác kiểm tra, kiểm soát của ngành. Trong khuôn khổ hợp tác đa phương, tham gia tích cực vào các hoạt động hợp tác hải quan trong các diễn đàn ASEAN, APEC, ASEM, GMS, WCO, WTO,... Chú trọng tiếp cận để áp dụng các chuẩn mực quốc tế về hải quan để cập nhật trong các khuôn khổ này, tiến tới tham gia ký kết hầu hết các điều ước quốc tế về hải quan để áp dụng toàn diện, triệt để các chuẩn mực quốc tế liên quan từng chuyên đề nhằm nâng cao hiệu quả quản lý, tạo thuận lợi hơn nữa cho thương mại.

e. Tăng cường hợp tác hải quan-doanh nghiệp:

Bên cạnh việc áp dụng những biện pháp nghiệp vụ hiện đại để đạt được mục tiêu tạo thuận lợi thương mại, HQVN đã áp dụng các biện pháp cụ thể như ký kết các Biên bản thoả thuận giữa Doanh nghiệp làm các dịch vụ liên quan đến Hải quan (như hãng vận tải, giao nhận, buru chính, khai thuê hải quan,...) và cơ quan HQ trong việc hợp tác giúp HQ chống buôn lậu, gian lận thương mại, đặc biệt trong lĩnh vực chống ma tuý, đổi lại hải quan sẽ dành cho dịch vụ hàng hoá của họ những ưu đãi nhất định về thủ tục; Xây dựng quan hệ đối tác hải quan –doanh nghiệp để tăng cường hợp tác và trao đổi thông tin giữa hải quan và giới doanh nghiệp nhằm tăng cường sự hiểu biết lẫn nhau phục vụ cho mục tiêu tạo thuận lợi cho thương mại trong khi vẫn đảm bảo tuân thủ

f. Chương trình doanh nghiệp ưu tiên:

HQVN đã áp dụng biện pháp phân loại doanh nghiệp, xác định những doanh nghiệp có quá trình chấp hành luật lệ hải quan tốt để tạo cho họ một ưu đãi nhất định trong làm thủ tục hải quan, nhờ đó tập trung nguồn lực vào kiểm tra, kiểm soát các doanh nghiệp vi phạm, nâng cao hiệu quả quản lý. Từ kết quả phân loại doanh nghiệp nêu trên, đã khẳng định được các doanh nghiệp chấp hành tốt và đã xây dựng các chế độ ưu đãi đối với họ qua việc cấp và sử dụng “ Thẻ ưu tiên thủ tục hải quan”. Hiện nay vấn đề này đang được chuẩn bị triển khai theo các tiêu chí nêu trong Khuôn khổ các Chuẩn mực an ninh Thương mại toàn cầu (FOS)

g. Chống buôn lậu, gian lận thương mại

Tích cực triển khai hệ thống thu thập, xử lý thông tin nghiệp vụ hải quan để phục vụ việc thông quan hàng hoá, kiểm tra sau thông quan, điều tra chống buôn lậu và quản lý hải quan hiện đại, triển khai áp dụng hệ thống quản lý rủi ro trong hoạt động, kiểm soát hải quan và thông quan hàng hoá, ban hành kế hoạch triển khai công tác thu thập xử lý thông tin và quản lý rủi ro và Đề án nâng cấp hệ thống quản lý rủi ro để tăng cường cho công tác chống buôn lậu và gian lận thương mại, xây dựng cơ sở dữ liệu doanh

ngành, xây dựng và thực hiện cơ chế doanh nghiệp được ưu tiên theo các tiêu chuẩn quốc tế để có thể áp dụng cơ chế công nhận lẫn nhau trong vấn đề này giữa hải quan các nước;

h. Thực hiện các chuẩn mực và thông lệ quốc tế về Hải quan:

Việt Nam đã tham gia Công ước HS từ 1998 theo đó đã áp dụng hoàn toàn Danh mục HS vào Danh mục biểu thuế, áp dụng tất cả các chú giải Phần, chương, mục của Danh mục. Trong xây dựng Biểu thuế quốc gia, Hải quan đã áp dụng chi tiết ở cấp độ 8 chữ số theo Danh mục Thuế quan chung ASEAN (AHTN), đã xây dựng các Trung tâm Phân tích phân loại hàng hoá để phục vụ cho công tác phân loại hàng hoá ở các đơn vị cơ sở. Hiện nay, Việt Nam đang thực hiện danh mục AHTN theo HS 2007.

Việt Nam đã thực hiện đầy đủ các nội dung Hiệp định thực thi Điều VII về trị giá GATT. Thực hiện các quy định về xuất xứ hàng hoá dựa trên các chuẩn mực của Công ước Kyoto và Hiệp định về xuất xứ hàng hoá của WTO. Chuẩn bị Áp dụng chế độ tạm quản thông qua việc ban hành và sử dụng sổ tạm quản (ATA) và các biện pháp đảm bảo tương ứng

Đã nội luật hóa một số quy định liên quan của Hiệp định TRIPS và xây dựng hệ thống văn bản triển khai. Nghiên cứu áp dụng thí điểm Chuẩn mực tạm thời về Kiểm soát Quyền bảo hộ Sở hữu Trí tuệ (SECURE) của Tổ chức Hải quan Thế giới; Tăng cường hợp tác, ký kết thoả thuận hợp tác, xây dựng cơ chế phối hợp giữa Hải quan với các hiệp hội ngành nghề, các tổ chức bảo hộ quyền sở hữu trí tuệ trong và ngoài nước; với các cơ quan chức năng có liên quan như Cục Sở hữu trí tuệ, Cục Quản lý thị trường, Bộ Công an, Bộ Thương mại...

Hiện đang tập trung thực hiện Hiệp định cơ chế một cửa ASEAN 2005, Khung tiêu chuẩn đảm bảo an ninh Thương mại toàn cầu (FOS) của Tổ chức Hải quan Thế giới. Công ước về hỗ trợ hành chính lẫn nhau về vấn đề Hải quan (Công ước Johannesburg); Công ước về vận tải đường bộ quốc tế (Công ước TIR); thực hiện cam kết trong ASEAN về Thủ tục hải quan với các nội dung đã và đang diễn ra như Hành lang xanh, Tờ khai chung ASEAN, Danh mục Biểu thuế chung ASEAN (AHTN),... triển khai các nội dung liên quan của Hiệp định giữa chính phủ các nước CHDCND Lào, Vương quốc Thái Lan, Myanmar, Campuchia, Trung Quốc và CHXHCN Việt nam về tạo điều kiện thuận lợi cho vận tải hàng hoá và người qua lại biên giới trong khuôn khổ Hợp tác Tiểu vùng Sông Mê công mở rộng (GMS).

Trong tiến trình này HQVN đã chú trọng đào tạo, bồi dưỡng nâng cao trình độ kiến thức, kỹ năng văn hoá nghề nghiệp, tác phong làm việc cho cán bộ, công chức hải quan theo yêu cầu nhiệm vụ mới. Tăng cường liên chính trong cán bộ hải quan theo định hướng của Tuyên bố Arusha về liên chính HQ của WCO.

Ngành Hải quan bắt đầu tham gia đàm phán Hiệp định Tạo thuận lợi cho thương mại tại WTO. Đây là điều kiện tốt để nắm bắt kịp thời các diễn tiến nội dung hiệp định, các cam kết liên quan đến nghiệp vụ hải quan, xây dựng các phương án tối ưu để tạo thuận lợi cho quá trình triển khai. Đây là công cụ hữu hiệu phục vụ cho mục tiêu tạo thuận lợi cho thương mại.

3. AIDs for Trade Facilitation:

- Hội thảo về việc thực hiện các cam kết quốc tế và khu vực liên quan đến Tạo thuận lợi cho thương mại trong khuôn khổ ASEAN, APEC, ASEM, GMS, WCO và WTO và Hội thảo về Liên chính.
- Hỗ trợ kỹ thuật trong việc hiện đại hoá thủ tục, kể cả thủ tục xử lý trước khi hàng đến, kiểm tra sau, sử dụng kỹ thuật Quản lý rủi ro hiện đại cho phép xử lý nhanh các doanh nghiệp có quá trình tuân thủ tốt,... trong xây dựng hệ thống thông quan trước, phân loại, xử lý thông tin trước, xây dựng hệ thống tự động hoá,...
- Hình thành đội ngũ cán bộ năng lực thông qua quá trình đào tạo, xây dựng năng lực chuyên sâu.
- Hỗ trợ kỹ thuật trong việc xây dựng cơ chế quan hệ đối tác giữa cơ quan quản lý và doanh nghiệp
- Hỗ trợ kỹ thuật trong việc xây dựng và sử dụng các cơ sở dữ liệu trị giá hàng hoá NK và hàng hoá NK thuộc diện bảo hộ quyền sở hữu trí tuệ
- Hỗ trợ kỹ thuật trong việc triển khai cơ chế “hải quan một cửa”

- Hỗ trợ kỹ thuật trong việc thực hiện các yêu cầu của Khuôn khổ các Chuẩn mực an ninh Thương mại toàn cầu (FOS)
- Hỗ trợ kỹ thuật trong việc tham gia các điều ước quốc tế liên quan đến thương mại và hải quan

Mặc dù đã đạt được những thành tựu nhất định trong tiến trình cải cách, hiện đại hóa, nhưng kết quả này vẫn còn rất khiêm tốn và còn khoảng cách so với mong đợi của các doanh nghiệp, của xã hội và của chính ngành hải quan, đặc biệt trong giai đoạn khủng hoảng kinh tế hiện nay. Ngành hải quan đang tiếp tục phấn đấu thúc đẩy quá trình hiện đại hóa để có tạo điều kiện hơn nữa cho các doanh nghiệp. Để thúc đẩy tiến trình này ngành hải quan rất cần sự ủng hộ, hưởng ứng của các doanh nghiệp trong các vấn đề liên quan./.